

Pasakos augimui

Asmenybės ugdymo užsiėmimai

PASAKŲ IŠŠŪKIS 2019

JONAS MUGURIANUS

Vienoj šaly, vienoj karalystėj gyveno senelis su senele ir turėjo šimtą vaikų. O po kiek laiko susilaukė dar vieno.

Visi vaikai turėjo krikštėvius, tik paskutiniam neatsirado, niekas nenori jo krikštyti.

Pasitarė seneliai ir nusprendė, kad senelė eis per margą pasaulį ieškoti vaikui krikštėvio. Ilgai negalvojusi, ji ir išsiruošė į kelią.

Ėjo ėjo senelė ir sutiko medžiotoją. Apsakė jam savo bėdą ir klausia:

— Medžiotojau, ar nenori būti mano kūmu?

O medžiotojas jai sako:

— Grįžk namo, sekmadienio rytą gerai iškūrenk krosnį ir lauk, kol į kiemą įvažiuos vežimas su jaučiais.

Sekmadienio rytą, kaip ir buvo sakyta, pas senelius atvažiavo vežimas, pakinkytas jaučiais, o jame sėdėjo medžiotojas su pačia.

Medžiotojas iškinkė jaučius, nuvarė juos prie ėdžių ir paprašė šeimininką neduoti jiems kukurūzų, o tik krežį žarijų — kitokio pašaro jie neėdą.

Paskui svečias įėjo senelių trobon ir pakrikštijo jiems vaiką. Pavadino jį Jonu Mugurianu, padovanojo vežimą su žarijas ėdančiais jaučiais, šautuvą, kalaviją, ietį ir pasakė, kad užaugęs vaikas bus medžiotojas.

Taip ir buvo. Jonas Mugurianus augo ne dienom, o valandom, o kai suaugo į dailų jaunikaitį, ėmė vaikščioti medžioklėn. Kas rytą išeidavo, o vakare namo sugrįždavo. Kartą Jonas probrėkšmiu kaip visada susiruošė medžioklėn ir sako tėvams:

— Brangūs tėveliai! Išeinu medžioti ir šikart negreitai grįšiu. Jei pamatysite, kad manęs nėra ir nėra, pažiūrėkite į šitą ietį, kurią šit įsmeigiu į stogą. Jeigu nuo jos ims lašėti

kraujas, žinokite, kad aš nebegyvas. Tada pasikinkykite jaučius, sėskite į vežimą ir niekur nesukite į šoną: jaučiai patys atveš pas mane.

Tatai pasakęs, Jonas leidosi į kelią. Miškas, kur šįkart jis ketino medžioti, buvo labai toli, Jonas gavo nakvoti kelyje pas vieną bajorą. Tasai bajoras turėjo dukterį. Jonas Mugurianas buvo stotingas ir dailus jaunikaitis, todėl patiko bajoraitei; ir mergaitė buvo ne paskutinė, taigi Jonas tik pažvelgęs pajuto į ją linkstant širdį. Tėvai juodviejų meilei neprieštaravo ir netrukus vestuves iškėlė. Jonas Mugurianas liko gyventi bajoro sodyboj.

Jonas Mugurianas su bajoraite meilėj ir santarvėj gyveno. Bet žmonės sako: nėra laimės be nelaimės kaip dangaus be žemės, kaip kalnų be slėnių, kaip upių be vandens.

Jonas Mugurianas nebuvo pratęs sėdėti rankas sudėjęs ir kiaurą dieną medžiodavo, o bajoraitė, namie likusi, iš nuobodžio ir dykinėjimo vietos neberasdavo.

Ne kartą ji meldė Joną, kad tas neitų medžioklėn ir su ja namie sėdėtų. O Jonas Mugurianas sakė savo pačiai be darbo gyventi negalys ir lig mirties nemesiąs savo mėgstamos medžioklės. Kad ji nenuobodžiautų, jis pažadėjo nupirkti dar vieną šautuvą ir ją imti drauge medžioklėn.

Tokius žodžius išgirdusi, bajoraitė smarkiai supyko ir sako:

— Ne tam už tavęsėjau, kad bastyčiaus po miškus bei laukus ir žvėris šaudyčiau. Aš bajoro duktė, o ne velniai žino kas.

Jonas Mugurianas nieko jai neatsakė, tik medžioklėn ir toliau vaikščiojo, o bajoraitė namie iš nuobodulio ir širdgėlos džiūvo.

Kartą ji sutiko turtuolį Teveluką ir sako Jono Mugurianaus nebemylinti, už jo tekėsianti, jei Tevelukas vyrą nugaluosiąs.

Turtuolis Tevelukas apsidžiaugė ir ėmė rinkti gausybę kariuomenės. Žinojo jis, kad Jonas Mugurianas neregėtai stiprus ir jį nukauti ne taip paprasta.

Šit Tevelukas surinko didžiulę kariuomenę ir patraukė prieš Joną Mugurianą. Atjojo prie jo lango ir šaukia:

— Eik šen, Jonai Mugurianau, ir gera valia pasiduok, jei ne — anam pasaulyje atsidursi.

Tatai išgirdo bajoras, Jono Mugurianaus uošvis, ir klausia:

— Sakyk, Jonai Mugurianau, ar reikia tau padėti, gal savo kariuomenę duoti?

Jonas Mugurianus jam dėkoja:

— Ačiū tau, uošvi, nereikia man tavo kariuomenės, aš ir vienas atsilaikysiu prieš Teveluką.

O Tevelukas nekantrauja, vėl šaukia:

— Eik šen, Jonai Mugurianau, gera valia, jei ne — anam pasaulyje atsidursi.

Tada Jonas Mugurianus jam sako:

— Palauk, kol nusiprausiu.

Jonas Mugurianus nusikabino nuo sienos kalaviją ir išėjo. Puolė jis Teveluko kariuomenę, užsimojo kalaviju ir vienu kirčiu visą išguldė. Tevelukas labai nusigando, davė į kojas ir tik taip išnešė sveiką galvą.

Antrą naktį Tevelukas dar didesnę kariuomenę surinko. Atjojo prie Jono Mugurianaus lango ir šaukia:

— Eik šen, Jonai Mugurianau, ir gera valia pasiduok, jei ne — gyvo tavęs nepaleisim.

Tatai išgirdo senas bajoras, Jono Mugurianaus uošvis, ir sako:

— Aš tau duosiu savo kariuomenę, Tevelukas dabar dar daugiau kareivių surinko negu anąsyk, žiūrėk, kad tavęs neįveiktų.

Jonas Mugurianus jam dėkoja:

— Ačiū, uošvi, man kariuomenės nereikia, aš ir vienas prieš Teveluką atsilaikysiu.

O Tevelukas, netekęs kantrybės, vėl šaukia:

— Eik šen, Jonai Mugurianau, ir pasiduok, niekur nuo mūsų neištrūksi.

Tada jam Jonas Mugurianus sako:

— Palauk, kol nusiprausiu.

Jonas Mugurianus nusikabino nuo sienos kalaviją ir išėjo. Puolė jis Teveluko kariuomenę, užsimojo kalaviju ir visus ligi vieno paklojo.

Tevelukas, dar labiau išsigandęs, vėl paspruko ir tik taip išnešė sveiką galvą.

Grįžo Tevelukas namo, tačiau kariuomenės jau neberenka. Kitą dieną, kai Jonas Mugurianus medžiojo, jis susitiko su bajoraite ir klausia:

— Kaip nudėti Joną Mugurianų? Mūšyje įveikti negaliu, jis ir taip kone visą mano kariuomenę išguldė.

O bajoraitė jam sako:

— Kol iš jo neatimsi stebuklingo kalavijo, tol neišveiksi. Aš paimti negaliu, Jonas Mugurianus jo nepadedą nei dieną, nei naktį, o jei ant sienos pakabina, tai saugo kaip akies vyzdį, nė per žingsnį nesitraukia.

Tevelukas išklaušė jos žodžius ir sako:

— Eik namo ir dėkis ligone, o aš atsiųsiu seną žiniuonę tavęs gydyti. Ir kai Jonas Mugurianus užmigs, ji pakeis tą kalaviją kitu ir stebuklingąjį man atneš. Tada Joną Mugurianų su žemėmis sumaišysiu.

Kaip susitarė, taip ir padarė.

Vakare, prieš grįžtant Jonui Mugurianui iš medžioklės, bajoraitė apsimetė serganti, atsigulė į lovą, ėmė aikčioti ir dejuoti.

Jonas Mugurianus įėjo trobon, o Teveluko siūsta senė pasitinka jį tokiais žodžiais:

— Klausyk, Jonai Mugurianau, tavo pati sunkiai susirgo ir pasveiks tik tada, kai greta atsigulsi.

Jonas Mugurianus priėjo prie jos, pažiūrėjo pažiūrėjo ir sako:

— Ne, negulsiu šalia tavęs, atsigulsiu kieme ant pašalės. Nenoriu tavęs žadinti, jei vėl priešininkas užpuls.

Kaip tarė, taip padarė. O rytą atsibudęs išėjo medžioklėn.

Tada senė pamokė bajoraitę:

— Šįvakar apsimesk, kad tau dar blogiau, gal jis pakabins kalaviją ir atsiguls greta.

Jonas Mugurianus grįžta namo, mato — pati lovoj dar labiau aikčioja ir dejuoja. Jonas Mugurianus priėjo prie jos, ilgai ramino, glostė, tačiau gulti greta vis tiek nesiryžo. Ir vėl jis nenusirengęs atsigulė ant tos pat pašalės, o kalaviją šali-

mais pasidėjo. Rytą pabudęs kaip visada ištraukė medžioklėn.

Nieko neišėjo iš jų ketinimų, ir senė vėl ėmė mokyti bajoraitę:

— Vakare dėkis, kad jau visai miršti, nekalbėk, akis vartyk, o aš atvesiu dar dvi moteriškes, gal priversime Joną Mugurianų šalia tavęs gulti.

Taip ir padarė.

Vakare, grįžęs iš medžioklės, Jonas Mugurianas pamatė, kad namie prigužęję daug žmonių: vieni garsiai rauda, kiti aikčioja ir aimanuoja. O jo pati guli paslika nei gyva, nei mirusi, nekalba, akys ant kaktos išvirtusios. Pamačiusios Joną Mugurianų, visos moterys puolė jį maldauti, glaboti:

— Klausyk, Jonai Mugurianau, tavo pati mirtim vaduojasi, nei valgo, nei geria, nei žodelį taria. Gulkis šalia — gal jai kiek palengvės ir ims kalbėti, o jei ne, tai žinok, lig ryto vargsė nebetvers.

Šį kartą paklausė Jonas Mugurianas, nusirengė, kalaviją ant sienos pakabino ir atsigulė šalia pačios. O Teveluko siūsta senė greitai čiupo jį ir toje vietoje kitą pakabino. Pasakui nepastebėta išėjo iš namų ir stebuklingą kalaviją nunešė Tevelukui.

Rytą Jonas Mugurianas pabudo ir iškart suprato, kad stebuklingas kalavijas pakliuvo priešui Tevelukui į rankas. Jis labai nuliūdo, bet pagalvojęs nusprendė: „Kas bus, tas bus, kausiuosi su Teveluku ir šituo kalaviju.“

Bajoras mato, kad Jonas Mugurianas nuliūdęs, ir sako jam:

— Surinksiu aš tau savo kariuomenę, greitai turi Tevelukas čia ateiti, kad tik jis tavęs nenukautų.

Jonas Mugurianas išklausė uošvį, tačiau jo pagalbos nenorėjo priimti.

O Tevelukas tuo laiku vėl surinko didžiulę kariuomenę ir atvedė ją prie Jono Mugurianaus namų. Tevelukas priėjo prie lango ir šaukia:

— Eik šen, Jonai Mugurianau, ir gera valia pasiduok, jei ne — tai anam pasaulyje atsidursi.

Jonas Mugurianas jam sako:

— Palauk, kol nusiprausiu.

Jis nusikabino kalaviją ir išėjo.

Tevelukas su savo kariuomene puolė Joną, ir prasidėjo žiauri kova. Jonas Mugurianus ilgai grūmėsi, daugel kareivių paklojo daikte, sudrebėjo likę gyvi, nebeatlaikė spaudimo ir ėmė kas kur sprukti, pajutę mirtį žiūrint į akis. Tatai pamatęs, Tevelukas šoko prie Jono Mugurianaus su stebuklingu kalaviju ir sukapojo jį į gabalus.

Laimėjęs pergalę, Tevelukas išsivežė bajoraitę, ketindamas kuo greičiau kelti vestuves.

O bajoras sukrovė į kubilą sukapotą Joną Mugurianą ir padėjo į šaltą rūšį, kad negestų.

Tuo metu Jono Mugurianaus tėvas išėjo kieman ir matė: nuo ieties kap kap krinta kraujo lašai.

Viską suprato Jono Mugurianaus tėvas, greitai puolė trobon ir papasakojo pačiai. Nedelsdami jie bemat pasikinkė jaučius, sėdo į vežimą ir išvažiavo. Nesuko nei į kairę, nei į dešinę ir netrukus privažiavo bajoro sodybą. Jono Mugurianaus tėvas išsoko iš vežimo ir klausia bajorą:

— Kur Jonas Mugurianus?

O bajoras liūdnai jam sako:

— Ar parodysiu, ar ne — vis tas pat. Jisai nebegyvas ir dar į gabalus sukapotas.

Jono Mugurianaus tėvai ir prašo:

— Atiduok mums bent sukapotą. Ir mums, ir jaučiams labai gaila Jono Mugurianaus, sunku išverti šitokią nelaimę.

Bajoras atidarė rūšį, o Jono Mugurianaus tėvas paėmė kubilą, išnešė į kiemą ir pastatė priešais jaučius. Tie papūtė kartą kitą, ir Jonas Mugurianus pamažu pamažu atgijo. O atgijęs tuoj pasivertė į dailų žirgą. Tada Jonas Mugurianus liepė tėvui vesti jį į turgų ir parduoti tam, kuris auksu apipils nuo galvos iki kojų.

Tėvas taip ir padarė.

Sustoję aplink neregėtą žirgą, turtingi pirkliai negalėjo juo atsigėrėti, tačiau nė vienas nepirko, tiek daug aukso neturėjo.

Tiktai turtuolis Tevelukas, vos žirgą pamatęs, bemat apipylė jį auksu ir nusipirko.

Tevelukas parsivedė žirgą namo, pastatė į arklidę, o pats kuo greičiau nubėgo pas pačią ir sako:

— Kad matytum, kokį įstabų žirgą nusipirkau.

O pati jam sako:

— Nei gersiu, nei valgysiu, kol jo nepamatysiu.

Ir nuėjo arklidėn to žirgo pažiūrėti. Apžiūrėjo jį iš visų pusių, net į kanopas dirstelėjo ir grįžusi sako vyrui:

— Tai Jonas Mugurianus žirgu pasivertęs. Jei tu jo nepragaišinsi, galas mums.

O Tevelukas ją ramina:

— Jeigu tai teisybė, lig ryto nė pelenų jo neliks.

Tą jų kalbą išgirdo Teveluko tarnaitė. Kiek palaukusi, nuėjo arklidėn žirgo pasižiūrėti ir, pamačiusi, koks jis dailus, tarė:

— Tai koks neregėtas žirgas, o šeimininkai sako, kad lig ryto jo pelenus išbarstys.

Išgirdęs tuos žodžius, žirgas klausia:

— Ką tu pasakei, mergaite?

— Bajoras su bajoriene kalbėjo, kad lig ryto tavo pelenus išbarstys.

Tada žirgas iš karčių ištraukė du ašutus, padavė mergaitei ir sako:

— Paimk tuos ašutus, jei mane užmuš, pasodink vieną prie vieno namo kampo, kitą — prie kito.

Naktį Tevelukas užmušė žirgą, sudegino ir pelenus išbarstė. Rytą pabunda, žiūri — prie namo kampų dvi dailios, kuplios obelys išaugusios.

Pamatęs jas, Tevelukas nubėgo pačiai pranešti, o ta ir sako:

— Nei valgysiu, nei gersiu, kol jų savo akimis nepamatysiu, tai Jonas Mugurianus obelėmis pasivertęs.

Išėjo kieman, dirstelėjo į medžius ir grįžusi vyrui sako:

— Nagi pažiūrėk, kur tankesni lapai: tenai jo akys. Tai tikrai Jonas Mugurianus medžiais pasivertęs. Jis stebi mus, ir jeigu jo nepragaišinsi, neišvengiama mirtis mūsų laukia.

Tada Tevelukas ėmė ją raminti:

— Nesirūpink, jeigu tavo teisybė, tai lig ryto nė pelenų jų neliks.

O tarnaitė girdėjo tą kalbą ir, priėjusi prie medžių, sakė:

— Kokios kuplios ir dailios obelys, o bajoras žada lig ryto nė pelenų iš jų nepalikti.

Išgirdusios tuos žodžius, obelys nuskynė du obuolius, padavė juos tarnaitėi ir prašo:

— Paimk tuos obuolius, kai tik mus nupjaus, įmesk juos į bajoro sodą.

Kitą naktį Tevelukas nupjovė abudu medžius, sudegino ir pelenus išbarstė.

Tevelukas rytą pabudo ir mato — sode gražus vienuolynas atsiradęs. Nuskubėjo pačiai pranešti, o ta sakė:

— Nei valgysiu, nei gersiu, kol nuėjusi pati nepamatysiu. Tikriausiai vėl Jonas Mugurianus vienuolynu pasivertęs.

Nubėgo ji į sodą, priėjo prie vienuolyno, apėjo kelis kartus, gerai apžiūrėjo, net vidun žvilgtelėjo ir grįžusi pasakoja vyrui:

— Lampadoje mačiau žmogaus akis, Jono Mugurianaus akis. Niekas kitas, tik jis, pasivertęs vienuolynu, mus stebi. Jei tu jo nepragaišinsi, galas mums.

— Nesirūpink, žmona, jeigu taip, tai lig ryto vienuolyną sudeginsiu ir jo pelenus išbarstysiu.

Ir šįkart tarnaitė buvo namie ir nuklausė jų kalbą. Atbėgo į sodą prie vienuolyno ir sakė:

— Koks gražus vienuolynas, o bajoras ketina lig ryto jį sudeginti ir jo pelenus išbarstyti.

Vienuolynas išgirdo tarnaitės žodžius, išplėšė dvi lentas, padavė jai ir sakė:

— Paimk šitas lentas, kai tik mane sudegins, greitai bėk prie Dnestro ir įmesk jas į vandenį.

Naktį Tevelukas sudegino vienuolyną ir jo pelenus išbarstė.

Rytą Tevelukas su pačia pabudo, pamatė, kad šįkart Jono Mugurianaus niekur nebėra, ir apsidžiaugė be galo. Daugiau nesitikėdami Mugurianaus persekiojimo, vidudienį juodu nuėjo į Dnestrą maudytis.

Tevelukas su pačia atėjo ant Dnestro kranto, ogi visai prie jo dvi gražios antys plauko.

Bajoro pačiai jos labai patiko, ta ir sako:

— Klausyk, vyreliai! Greitai nusirenk ir pagauk man tas
antis. Labai labai jos man patinka.

Tevelukas nusijuosė stebuklingą kalaviją, nusirengė ir pū-
škuoja ančių gaudyti. Tos ramiai sau plaukia, visai arti Te-
veluką prisileidžia. Bet kai tik jis ištiesia ranką, jos tolėliau
paplaukia. Ir vėl Tevelukas antis vejasi, tos visai arti prisi-
leidžia, o kai ranką jau tiesia, vienu mirksniu tolėliau pa-
plaukia. Taip ilgai truko, antys vis prisileisdavo Teveluką,
paskui vėl nuplaukdavo, kol jį įviliojo į pačią gelmę. Tada
viena purptelėjo ir greitai nuskrido į krantą. Kai tik ant žė-
mės nutūpė, bemat atsivertė į Joną Mugurianą. Karžygys
paėmė į rankas stebuklingą kalaviją ir sako:

— Jonas Mugurianas nemirė — jisai dar gyvas!

Tai taręs, nugalavo Teveluką ir bajoro dukterį. Paskui
grįžo Teveluko sodybon ir tą tarnaitę paėmė už pačią. Ir
ėmė juodu gyvent, viens kitą mylėdami, skurdo neregėdami,
bėdų neminėdami.

Neilgai trukus jie susilaukė vaikelio ir iškėlė didelę puo-
tą. Ir aš ten buvau, net vyną gėriau, per ūsus varvėjo, bur-
noj neturėjau.